

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ผลงานและการระบุนสาเหตุกับปฏิภรียาความรู้สึภและความคาดหวังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยอาศัยแนวทฤษฎีผลการระบุนสาเหตุของ Weiner เพื่อศึกษาว่าในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทย การรับรู้ผลงานและการระบุนสาเหตุจะมีผลต่อการเกิดปฏิภรียาความรู้สึภและความคาดหวังดังที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้หรือไม่ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่า t การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวด้วยการทดสอบค่า F และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Least Significant Difference สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่เสนอไว้ดังนี้

ด้านปฏิภรียาความรู้สึภ

สมมติฐานข้อที่ 1 และ 4 "นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร้จว่าเกิดจากปัจจัยภายในจะมีปฏิภรียาความรู้สึภทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร้จว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก" และ "นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก จะมีปฏิภรียาความรู้สึภทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายใน" จากการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนปฏิภรียาความรู้สึภด้วยการทดสอบค่า t (t -independent test) ตามตารางที่ 8 และ 9 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร้จว่าเกิดจากปัจจัยภายใน มีคะแนนปฏิภรียาความรู้สึภไม่แตกต่างกับนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร้จว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก และนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก ก็มีคะแนนปฏิภรียาความรู้สึภไม่แตกต่างกับนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายใน

ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า แม้ทฤษฎีผลการระบุดสาเหตุของ Weiner (1979, 1985, 1986) จะกล่าวถึงการเกิดของอารมณ์ ความรู้สึก ว่าขึ้นกับการระบุดสาเหตุของผลกรรม (attribution dependent) โดยกล่าวว่า เมื่อบุคคลระบุดสาเหตุของความสำเร็วจึงว่าเกิดจากปัจจัยภายใน จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาความรู้สึกทางบวกมากกว่าบุคคลที่ระบุดสาเหตุของความสำเร็วจึงว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก และหากบุคคลระบุดสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายใน ก็จะก่อให้เกิดปฏิกิริยาความรู้สึกทางบวกน้อยกว่าบุคคลที่ระบุดสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก เพราะการระบุดสาเหตุปัจจัยภายใน จะมีผลทำให้การนับถือตนเองและคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้นหรือลดลง ขณะที่การระบุดสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายนอกจะไม่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง แต่นอกจากอารมณ์ความรู้สึกจะขึ้นกับการระบุดสาเหตุของผลกรรมแล้ว ยังขึ้นกับการรับรู้ผลกรรม (outcome dependent) ด้วย โดยถือเป็นอารมณ์แบบทั่วไปที่เกิดขึ้นจากการบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมาย โดยไม่ขึ้นกับการระบุดสาเหตุของผลกรรม ดังนั้น เมื่ออารมณ์ความรู้สึกขึ้นกับการรับรู้ผลกรรม ด้วย โดยการรับรู้ว่าได้ประสบความสำเร็จจะก่อให้เกิดความสุข มีปฏิกิริยาความรู้สึกในทางบวกเกิดขึ้น และการรับรู้ว่าได้ล้มเหลวจะก่อให้เกิดความรู้สึกเสียใจ คับข้องใจ หรือก่อให้เกิดปฏิกิริยาความรู้สึกทางลบขึ้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบสมมติฐานนี้เกิดปฏิกิริยาความรู้สึกที่เป็นผลเนื่องมาจากการรับรู้ผลกรรมในระดับที่มีความเข้มมากกว่าปฏิกิริยาความรู้สึกที่เป็นผลเนื่องมาจากการระบุดสาเหตุของผลกรรม ดังนั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างต่างอยู่ในสถานการณ์ที่รับรู้ว่าคุณภาพประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลว เช่นเดียวกัน จึงมีคะแนนปฏิกิริยาความรู้สึกที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Forsyth และ McMillan (1981) ที่พบว่า การเกิดปฏิกิริยาความรู้สึกได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ผลกรรมมากกว่าจากการระบุดสาเหตุของผลกรรม

สมมติฐานข้อที่ 2 และ 5 "นักเรียนที่ระบุดสาเหตุของความสำเร็วจึงว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ จะมีปฏิกิริยาความรู้สึกทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุดสาเหตุของความสำเร็วจึงว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่" และ "นักเรียนที่ระบุดสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ จะมีปฏิกิริยาความรู้สึกทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุดสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่" จากการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนน

ปฏิบัติการความรู้สึกด้วยการทดสอบค่า t (t -independent test) ตามตารางที่ 8 และ 9 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ มีปฏิบัติการความรู้สึกทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ และนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่มีปฏิบัติการความรู้สึกทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) สามารถอธิบายได้ดังนี้

Weiner (1986) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมิติตความคงที่ของสาเหตุและอารมณ์ความรู้สึกว่า การรับรู้ความคงที่ของสาเหตุมีอิทธิพลต่อการเกิดอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวกับการบรรลุหรือไม่บรรลุเป้าหมายในอนาคต โดยนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่จะเกิดความรู้สึกเต็มไปด้วยความหวังว่าจะประสบความสำเร็จอีกในอนาคต ซึ่งเท่ากับบุคคลเกิดปฏิบัติการความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง แต่ถ้าบุคคลระบุนสาเหตุของความสำเร็จไปสู่สาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ บุคคลจะเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจว่าในอนาคตตนเองจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ส่วนในสภาพการณ์ที่บุคคลรู้ว่าตนเองประสบความสำเร็จไปสู่อสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ บุคคลจะเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจว่าในอนาคตตนเองจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ส่วนในสภาพการณ์ที่บุคคลรู้ว่าตนเองประสบความสำเร็จไปสู่อสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ จะทำให้เกิดความรู้สึกหวังว่าจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในอนาคต เพราะสาเหตุของผลกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ในทางตรงข้ามบุคคลที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่อสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ จะเกิดปฏิบัติการความรู้สึกทางลบขึ้น นั่นคือ ความรู้สึกกลัวว่าจะเกิดความล้มเหลวอีกในอนาคตเพราะเขาเชื่อว่าสาเหตุของผลกรรมที่เกิดขึ้นกับเขาเป็นสาเหตุที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และนอกจากความรู้สึกกลัวความล้มเหลวแล้ว การระบุนสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่อสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ จะนำไปสู่การเกิดความรู้สึกสิ้นหวัง ความรู้สึกช่วยตัวเองไม่ได้ การยอมจำนน และความรู้สึกซึมเศร้าได้อีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ปรากฏผลตามแนวคิดของ Weiner ดังกล่าวข้างต้น

สมมติฐานข้อที่ 3 และ 6 "นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้จะมีปฏิบัติการความรู้สึกทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้" และ "นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ จะมีปฏิบัติ

ความรู้สึกทางบวกน้อยกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้" จากการทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่า t (t -independent test) ตามตารางที่ 8 และ 9 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้มีปฏิริยาความรู้สึกทางบวกมากกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$) และนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้มีปฏิริยาความรู้สึกทางบวกน้อยกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

การที่นักเรียนระบุนสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่สาเหตุที่บุคคลสามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง จะก่อให้เกิดความรู้สึกมีความสามารถ มีความรู้สึกมั่นใจ และมีความภูมิใจในความสำเร็จที่ได้รับ ซึ่งปฏิริยาความรู้สึกที่เกิดขึ้นเป็นปฏิริยาความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง แต่ถ้านักเรียนระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ ปฏิริยาความรู้สึกที่เกิดขึ้น แม้จะรู้สึกยินดีในความสำเร็จที่ตนเองได้รับ แต่จะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ไม่เกิดความรู้สึกมั่นใจและภูมิใจในตนเอง จึงเป็นปฏิริยาความรู้สึกทางบวกในระดับที่น้อยกว่า ส่วนนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ จะเกิดความรู้สึกละอาย เจอช้ำ ขาดความกระตือรือร้น ซึมเศร้า และดับชองใจ ซึ่งสภาวะที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณเองไม่สามารถควบคุมสาเหตุของผลกรรมได้ ถ้าเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จะนำไปสู่ความรู้สึกสิ้นหวัง และความรู้สึกช่วยตนเองไม่ได้ ขณะที่นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้ จะเกิดความรู้สึกผิดและละอายต่อผลกรรมที่ได้รับ แต่จะไม่เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง เจอช้ำ ซึมเศร้า หรือการช่วยตนเองไม่ได้ เพราะเขาจะรับรู้ว่าคุณกรรมในอนาคตสามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ด้วยการควบคุมของตัวเอง ดังนั้น ปฏิริยาความรู้สึกที่เกิดขึ้นจึงเป็นปฏิริยาความรู้สึกทางบวกมากกว่า นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งผลการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อนี้ เป็นไปตามทฤษฎีผลการระบุนสาเหตุของ Weiner (1979, 1985, 1980) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Forsyth และ McMillan (1981) ที่พบว่า บุคคล

ที่ระบุงสาเหตุของผลกรรรมว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้ จะมีปฏิกริยาความรู้สึกทางบวมมากกว่าบุคคลที่ระบุงสาเหตุของผลกรรรมว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้

สมมติฐานข้อที่ 7 "นักเรียนที่ระบุงสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ จะมีปฏิกริยาความรู้สึกทางบวมมากกว่านักเรียนที่ระบุงสาเหตุของความล้มเหลวตามมิติการระบุงสาเหตุทั้ง 3 มิติในลักษณะอื่น"

ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จากการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 10-12 พบว่า นักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ มีปฏิกริยาความรู้สึกทางบวมมากกว่านักเรียนที่ระบุงสาเหตุตามมิติการระบุงสาเหตุทั้ง 3 มิติในลักษณะอื่น 3 ลักษณะคือ นักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะคงที่และไม่สามารถควบคุมได้ นักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะคงที่และสามารถควบคุมได้ และนักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และไม่สามารถควบคุมได้ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานบางส่วนที่ตั้งไว้ สามารถอธิบายได้ดังนี้คือ

ผลการวิจัยส่วนที่เป็นไปตามแนวของทฤษฎีผลการระบุงสาเหตุของ Weiner (1979, 1985, 1986) ที่ว่า บุคคลที่ระบุงสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ จะมีปฏิกริยาความรู้สึกทางบวมมากกว่าบุคคลที่มีการระบุงสาเหตุในลักษณะอื่น เพราะการระบุงสาเหตุในลักษณะดังกล่าวนี้จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าเป็นผู้กำหนดผลกรรรมที่เกิดขึ้น และสามารถเปลี่ยนแปลงผลกรรรมในอนาคตให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นได้เนื่องจากผลกรรรมนั้นเกิดจากปัจจัยภายในที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตัวเขาเอง ดังนั้นนักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ จึงมีคะแนนปฏิกริยาความรู้สึกสูงกว่านักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะคงที่และไม่สามารถควบคุมได้ นักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะคงที่และสามารถควบคุมได้ และนักเรียนที่ระบุงสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะคงที่และไม่สามารถควบคุมได้

ผลการวิจัยในส่วนที่ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ พบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 12 นักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ กับนักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกที่มีลักษณะไม่คงที่และไม่สามารถควบคุมได้ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกที่มีลักษณะคงที่และสามารถควบคุมได้ และนักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกที่มีลักษณะคงที่และไม่สามารถควบคุมได้ มีคะแนนปฏิบัติการความรู้สึกไม่แตกต่างกัน ($\bar{x}=165.84, 157.44, 155.26, 150.96$ และ 143.14 ตามลำดับ) ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ด้านความคาดหวัง

สมมติฐานข้อที่ 8 และ 11 " นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากปัจจัยภายใน มีความคาดหวังสูงกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก " และ " นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก มีความคาดหวังสูงกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายใน "

จากการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่า t (t-independent test) ตามตารางที่ 13 และ 14 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 8 แต่ไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 11 กล่าวคือ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากปัจจัยภายในมีคะแนนความคาดหวังสูงกว่า นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็จว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .001$) ส่วนนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกมีคะแนนความคาดหวังไม่แตกต่างกับนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากปัจจัยภายใน

ผลการวิจัยนี้อธิบายได้ว่า แม้ทฤษฎีผลการระบุนสาเหตุของ Weiner (1979, 1985, 1986) จะเสนอว่าทิศทางของการเปลี่ยนระดับความคาดหวังภายหลังการได้รับผลกระทบเกิดขึ้นจากการรับรู้ความคงที่ของสาเหตุมากกว่าการรับรู้ที่มาของสาเหตุหรือการรับรู้ความสามารถในการควบคุมสาเหตุ แต่อย่างไรก็ดี

มีผลการศึกษาค้นคว้าที่พบว่า มิติที่มาของสาเหตุก็มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนความคาดหวังด้วยเช่นกัน (Forsyth and McMillan 1981) โดยพบว่าการระบุสาเหตุของความสำเร็กว่าเกิดจากปัจจัยภายในจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และมีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความคาดหวังผลกรรมในอนาคตที่สูงขึ้น นอกจากผลการศึกษานี้แล้ว อิทธิพลของมิติที่มาของสาเหตุต่อการเปลี่ยนความคาดหวังยังได้รับการกล่าวถึง โดย Rotter และคณะ (Rotter, Seeman and Liverant, 1962) เขาใช้หลักการจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และมโนทัศน์อำนาจการควบคุม (Locus of Control) มาใช้อธิบาย โดยสรุปว่า ความมากน้อยของการเปลี่ยนระดับความคาดหวังที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับความสำเร็จ หรือความล้มเหลวนั้น ได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ที่มาจากเหตุการณ์ โดยการระบุสาเหตุไปสู่ปัจจัยภายใน จะมีผลต่อการเปลี่ยนความคาดหวังมากกว่าการระบุสาเหตุไปสู่ปัจจัยภายนอก จากผลการศึกษาและแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานนี้ และพบว่าในสภาพการณ์ของความสำเร็จ การระบุสาเหตุของความสำเร็กว่าเกิดจากปัจจัยภายในจะทำให้มีความคาดหวังสูงกว่า การระบุสาเหตุของความสำเร็กว่าเกิดจากปัจจัยภายนอก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Forsyth และ McMillan (1981) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Rotter และคณะ (1962) แต่ในสภาพการณ์ของความล้มเหลว สมมติฐานที่ตั้งขึ้นไม่ได้รับการสนับสนุน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการระบุสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่ปัจจัยภายนอกไม่มีผลในการเพิ่มความคาดหวังของบุคคล และขณะเดียวกันการระบุสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่ปัจจัยภายในก็อาจไม่ทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังต่ำลง ถ้าบุคคลรับรู้ว่าเป็นสาเหตุนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือตัวเขาสามารถควบคุมสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายในนั้นได้ เช่น ความล้มเหลวที่ถูกระบุว่าเป็นเพราะการขาดความพยายาม จึงมีความเป็นไปได้ที่กลุ่มตัวอย่างที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวในมิติที่มาของสาเหตุต่างกัน จะมีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 9 " นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความสำเร็กว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ จะมีความคาดหวังสูงกว่า นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความสำเร็กว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ "

จากการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่า t (t -independent test) ตามตารางที่ 13 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเป็นผลที่มีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเ็จ ว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่มีความคาดหวังต่ำกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเ็จว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$)

ผลการวิจัยที่ปรากฏสามารถอธิบายได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากความคลาดเคลื่อนจากการเข้าข้างตนเอง (Self-Serving Bias) ซึ่งโดยทั่วไปคนเรามักจะเข้าข้างตนเองไว้ก่อนเสมอ นักจิตวิทยาพบว่า การกระทำใดหากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางบวก ผู้กระทำก็มักระบุผลนั้นว่ามาจากตนเอง (มณีส จินตนะติลลกุล 2532) เช่น เป็นเพราะความสามารถ หรือความพยายาม ซึ่งความสามารถจัดเป็นสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ ส่วนความพยายามเป็นสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ แม้สาเหตุทั้งสองจะมีผลทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง แต่อาจมีผลต่อการเกิดความคาดหวังที่แตกต่างกัน นั่นคือ การระบุสาเหตุไปสู่ความสามารถ ทำให้เกิดความคาดหวังว่าผลในโอกาสต่อไปจะเหมือนเดิม หรือระดับความคาดหวังไม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่การระบุสาเหตุไปสู่ความพยายาม จะทำให้เกิดความคาดหวังว่าผลในโอกาสต่อไปอาจเปลี่ยนได้ และเนื่องจากความพยายามเป็นสาเหตุที่นักเรียนสามารถควบคุมได้โดยตัวของนักเรียนเอง และเพื่อหาข้อยืนยันเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของคะแนนความคาดหวังในสถานการณ์ที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณเองประสบความสำเร็จ ของนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเ็จตามมิติความคงที่ของสาเหตุและมีดีความสามารถในการควบคุมสาเหตุในลักษณะที่ต่างกัน 4 ลักษณะ (โปรดดูภาคผนวก ฉ) ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 18-19 พบว่า นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเ็จตามมิติความคงที่ของสาเหตุและความสามารถในการควบคุมสาเหตุ ในลักษณะที่ต่างกัน 4 ลักษณะ มีคะแนนความคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของคะแนนความคาดหวังด้วยวิธี LSD พบว่า นักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ และสามารถควบคุมได้ (G_2) มีค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนความคาดหวัง สูงกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุว่าเกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่และไม่สามารถควบคุมได้ (G_3) อย่างมี

นัยสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็งไปสู่ความพยายาม ซึ่งเป็นสาเหตุที่ไม่คงที่ จะมีระดับความคาดหวังผลงานในอนาคตที่สูงขึ้น เพราะเขาเชื่อว่า ในอนาคตเขาสามารถพัฒนาผลการทดสอบให้ดีขึ้นได้ โดยการใ้ความพยายามในการทำแบบทดสอบให้มากขึ้น

สมมติฐานข้อ 10 และ 13 " นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็งว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้จะมีความคาดหวังสูงกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็งว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ " และ " นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้จะมีความคาดหวังต่ำกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้" จากการทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบค่า t (t-independent test) ตามตารางที่ 13 และ 14 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็งว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้มีความคาดหวังสูงกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความสำเร็งว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ และนักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่ไม่สามารถควบคุมได้ มีความคาดหวังต่ำกว่านักเรียนที่ระบุนสาเหตุของความล้มเหลวว่าเกิดจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$ และ $p < .05$ ตามลำดับ)

ผลการวิจัยเป็นไปตามแนวคิดของทฤษฎีผลการระบุนสาเหตุของ Weiner (1979, 1985, 1986) ที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการระบุนสาเหตุในมิติความสามารถในการควบคุมสาเหตุ และ ความคาดหวังผลกรรมในอนาคต ว่า ถ้าบุคคลระบุนสาเหตุของผลกรรมไปสู่สาเหตุที่สามารถควบคุมได้ จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและมีความมั่นใจว่าตนเองจะสามารถกำหนดผลกรรมในอนาคตได้ ซึ่งจากความรู้สึกดังกล่าวนี้ จะทำให้มีความคาดหวังที่สูงขึ้นเกี่ยวกับการบรรลุผลสำเร็จในอนาคต และในทางตรงข้าม หากบุคคลรับรู้ว่าคุณเองไม่สามารถควบคุมสาเหตุของผลกรรมได้ โดยผลกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอิสระจากการตอบสนองของตนเอง ความรู้สึกที่เกิดขึ้น คือ ความรู้สึกว่าคุณเองด้อยความสามารถ และเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจว่าผลกรรมที่จะได้รับในอนาคตจะมีลักษณะดีขึ้น หรือเลวลง ดังนั้นความคาดหวังของบุคคลที่มีการระบุนสาเหตุเช่นนี้ จึงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าบุคคลที่ระบุนสาเหตุไปสู่สิ่งที่สามารถควบคุมได้

สมมติฐานข้อที่ 12 " นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวที่เกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ จะมีความคาดหวังสูงกว่า นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวที่เกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ " จากการทดสอบสมมติฐาน ด้วยการทดสอบค่า t (t-independent test) ตามตารางที่ 14 พบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวที่เกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ มีความคาดหวังสูงกว่านักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวที่เกิดจากสาเหตุที่มีลักษณะคงที่ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) สามารถอธิบายได้ดังนี้

ตามทฤษฎีผลการระบุสาเหตุของ Weiner (1979, 1985, 1986) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของการระบุสาเหตุในมิติความคงที่ของสาเหตุที่มีต่อความคาดหวัง ผลกรรมในอนาคตว่า ถ้าบุคคลระบุสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่สาเหตุที่มีลักษณะไม่คงที่ เช่น การขาดความพยายาม ความเจ็บป่วยชั่วคราว หรือแม้แต่โชค จะเป็นสิ่งที่คุณคิดว่าสามารถมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ จะก่อให้เกิดความคาดหวังที่สูงกว่าบุคคลที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวไปสู่สาเหตุที่มี ลักษณะคงที่ เช่น การขาดความสามารถซึ่งบุคคลรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก หรือไม่สามารเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวของทฤษฎีได้รับการสนับสนุนจากผลการศึกษาวิจัยจำนวนมาก (Meyer, 1980 ; Rimer, 1975 ; Schuster, Forsterling and Weiner, 1989) และผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ก็ได้ผลที่สนับสนุนแนวคิดของทฤษฎีด้วยเช่นกัน

สมมติฐานข้อที่ 14 " นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวที่เกิดจากปัจจัยภายในที่มีลักษณะไม่คงที่และสามารถควบคุมได้ จะมีความคาดหวังสูงกว่านักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลว ตามมิติการระบุสาเหตุทั้ง 3 มิติ ในลักษณะอื่น "

ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จากการวิเคราะห์ข้อมูลตารางที่ 15-16 พบว่า นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวตามมิติการระบุสาเหตุทั้ง 3 มิติ ในลักษณะที่ต่างกันทั้ง 8 ลักษณะ มีคะแนนความคาดหวังไม่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดความคาดหวังผลงานในอนาคตของบุคคล Festinger (1942 cited by Atkinson, 1958) ได้ทำการวิจัยและสรุปผลว่าการกำหนดระดับความคาดหวังของบุคคลขึ้นอยู่กับการแสวงหาชื่อเสียง และอยากให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น หรือกลไกในการป้องกันตนเอง (Self Protection) หรือขึ้นอยู่กับแรงจูงใจอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์นั้น จากแนวคิดของ Festinger ดังกล่าว เมื่อมาพิจารณาคะแนนความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 กลุ่ม พบว่าแม้กลุ่มตัวอย่างจะรับรู้ว่าตนเองประสบความล้มเหลว แต่ทุกกลุ่มจะระบุความคาดหวัง ผลกรรมในอนาคตในทิศทางที่เป็นบวก โดยกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดมีคะแนนความคาดหวังเท่ากับ 7.23 และกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดมีคะแนนความคาดหวังเท่ากับ 8.95 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของทั้ง 8 กลุ่มนี้อยู่ในทิศทางที่กลุ่มตัวอย่างคาดว่าจะสามารถทำคะแนนแบบทดสอบครั้งต่อไปได้ในระดับสูง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนี้อาจเป็นเพราะบุคคลใช้กลไกในการป้องกันตนเองเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นตามที่ Festinger กล่าวไว้ หรืออาจเป็นไปได้ที่กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการมองอนาคตของตนเองในแง่ดี จึงมีความคาดหวังในทางบวกต่อผลงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Forsyth และ McMillan (1981) เกี่ยวกับผลการศึกษาของเขาที่ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีการมองในแง่ดีเกี่ยวกับผลงานในอนาคตที่ตนจะได้รับ จากความเป็นไปได้ดังกล่าวจึงพบว่า นักเรียนที่ระบุสาเหตุของความล้มเหลวตามมิติการระบุสาเหตุในลักษณะที่ต่างกันทั้ง 8 ลักษณะ มีคะแนนความคาดหวังที่ไม่แตกต่างกัน